

ლის ფორმირება-ჩამოყალიბებას.

ფისკალური და მონეტარული პოლიტიკის კოორდინაცია შეიძლება განვმარტოთ, როგორც საფინანსო და საკრედიტო მექანიზმების ურთიერთდაკავშირებული მიზნების, სუბიექტების, ობიექტების, ინსტრუმენტების და სტრატეგიების სისტემა, რომლის აუცილებლობა განპირობებულია ქვეყნის ეკონომიკურ სივრცეში ურთიერთსაინანაღმდეგოდ მიმართული ეკონომიკური ვექტორების არსებობით და რომელმაც უნდა უზრუნველყოს საფინანსო-საკრედიტო სისტემის ფუნქციონირების ეფექტიანობის ამაღლება და, მთლიანობაში, ეკონომიკური ზრდის მდგრადი ტემპების მიღწევა.

საქართველოს საბაზრო ურთიერთობებზე გარდამავალ პერიოდში ეკონომიკის სახელმწიფოებრივ რეგულირებაში ფისკალური და მონეტარული პოლიტიკის კოორდინაცია რთული და მრავალნახანაგოვანი პროცესია, რომლის ეფექტიან განხორციელებაში მიზანშეწონილია გრადაცია გაუუკეთოთ შემდეგ ასპექტებს: 1. მაკრო და მიკროეკონომიკური ასპექტი; 2. საგარეო-ეკონომიკური ასპექტი; 3. სამართლებრივი ასპექტი; 4. ინსტიტუციური ასპექტი; 5. ფუნქციონალური ასპექტი.

მაკრო და მიკროეკონომიკური ასპექტი: კოორდინაციის მაკროეკონომიკური ასპექტი საკვანძო მნიშვნელობისაა, რადგან ფისკალური და მონეტარული პოლიტიკა თავისთავად მაკროეკონომიკურ სფეროს განეკუთვნება და მათ მჭიდრო ურთიერთკავშირზე მნიშვნელოვანადაა დამოკიდებული რეალური მშპ-ის ზრდის მყარი ტემპები, ფასებისა და დასაქმების დონე, ეკონომიკის სტრუქტურული გარდაქმნის ინტენსივობა და ა.შ. მნიშვნელოვანი ფაქტორი, რომელიც საფრთხეს უქმნის ეკონომიკური ზრდის მდგრად და მაღალ ტემპებს ქვეყანაში, არის ინფლაცია.

ეკონომიკის მონეტიზაციის დონე (ფართო ფულის შეფარდება მშპ-სთან) ქვეყანაში დაბალია და უკანასკნელ წლებში მერყეობს 15-დან 20%-მდე მაშინ, როცა აღმოსავლეთ ევროპაში - 55%-ს, ბალტიის ქვეყნებში კი 50%-ს აღწევს. ამის გამო, ნებისმიერი პოზიტიური ეკონომიკური მოვლენა – პირდაპირი ინვესტიციები, პრივატიზაცია თუ ბიუჯეტში გადასახადების მზარდი მობილიზება, ფულის მასის მკვეთრ მატებასთანაა დაკავშირებული და საფრთხეს

უქმნის ფასების სტაბილურობას. მიუხედავად ეროვნული ბანკის მხრიდან ჭარბი ფულის სტერილიზაციით ინფლაციის გაკონტროლების მექანიზმისა, აღნიშნული ნეგატიურად აისახება საპროცენტო განაკვეთების მატებაზე, რაც ეკონომიკური ზრდის ხელისშემშლელი ფაქტორია. იქედან გამომდინარე, რომ ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის მთავარი ამოცანა ფასების სტაბილურობაა, აუცილებელია იგი განხორციელდეს პრაგმატულად და გათვალისწინებულ იქნეს ეკონომიკის რეალური სექტორის ცვლილებები, ფისკალური პოზიცია და კაპიტალის შემოსული ნაკადების გავლენა გაცვლით კურსსა და საერთო მონეტარულ მდგომარეობაზე.

შეიძლება ითქვას, რომ ქვეყნის ეკონომიკაში რეგულირების ისეთი ცვლადი, როგორცაა: საპროცენტო განაკვეთი, პრაქტიკულად უმნიშვნელო როლს თამაშობს, რასაც ვერ ვიტყვით სავალუტო კურსსა და საბიუჯეტო პოლიტიკაზე. აღნიშნულიდან გამომდინარე, იმისთვის, რომ მოხდეს გაცვლითი კურსისა და ფასების „მოჩვენებითი“ სტაბილურობიდან მდგრად ეკონომიკურ ზრდაზე გადასვლა, მხოლოდ ეროვნული ბანკის ძალისხმევა არასაკმარისია. აუცილებელია ფისკალური ორგანოების მხარდაჭერაც, რაც პირველ რიგში, უნდა გამოიხატოს დაბალანსებულ ბიუჯეტში და ფისკალური წნეხის რეალურ თანდათანობით შემცირებაში, რაც, თავის მხრივ, ხელს შეუწყობს ეკონომიკაში დამატებითი შემოსავლების მოზიდვას და საბანკო სისტემის მეშვეობით მათ ინვესტიციებად გარდაქმნას.

კოორდინაციის მიკროეკონომიკური ასპექტი: მაკროეკონომიკურთან ერთად სპეციფიკურია კოორდინაციის მიკროეკონომიკური ასპექტი. იქედან გამომდინარე, რომ საფინანსო და საკრედიტო სისტემების კოორდინაციის პოზიტიური შედეგები და მათი ფუნქციონირების ეფექტიანობის ხარისხი, საბოლოო ჯამში, უნდა აისახოს მიკროეკონომიკური სუბიექტების – ფირმების საქმიანობასა და მოსახლეობის ცხოვრების დონეზე, მათ ეკონომიკურ ქცევასა და მოლოდინზე.

საგარეო-ეკონომიკური ასპექტი: მაკრო და მიკროეკონომიკური ასპექტებთან ერთად ფისკალური და ფულად-საკრედიტო სისტემების ფუნქციონირება და მათი ურთიერთკავშირის სირთულე გამოხატუ-

ლებას პოულობს კოორდინაციის საგარეო-ეკონომიკურ ასპექტში, რაშიც უნდა გავიგოთ ფისკალური და მონეტარული პოლიტიკის არაერთგვაროვანი ზემოქმედება ქვეყნის საგადამხდელო ბალანსის წონასწორობაზე. მხედველობაში გვაქვს ის გარემოება, რომ საქართველოს სავაჭრო ბალანსი (როგორც საგადამხდელო ბალანსის მიმდინარე ოპერაციების ანგარიშის საკვანძო ელემენტი) უკანასკნელი წლების განმავლობაში ხასიათდება დეფიციტის მაღალი ტემპებით (იმპორტი 2-3-ჯერ სჭარბობს ექსპორტს), რასაც სხვა ფაქტორებთან ერთად განაპირობებს, ერთის მხრივ, საბიუჯეტო ხარჯების მზარდი ტემპების ზრდის შესაბამისად იმპორტისადმი მომხმარებელთა მაღალი ზღვრული მიდრეკილება და, მეორეს მხრივ, არსებული სავალუტო-საკურსო პოლიტიკის პირობებში ეროვნული ვალუტის მყარ ვალუტასთან მიმართებით გამყარების მზარდი ტენდენციები. აქედან გამომდინარე, სავაჭრო ბალანსის უარყოფით საღივობაზე შეინიშნება როგორც ფისკალური, ასევე მონეტარული პოლიტიკის ზეგავლენა. შესაბამისი კვლევების საფუძველზე დადგენილია, რომ ფისკალური სტიმულირების პირობებში საბიუჯეტო დეფიციტის მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტზე გავლენის უარყოფითი ეფექტი განსხვავებულია როგორც თვისებრივად, ასევე რაოდენობრივად განვითარებული და გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნებისათვის. კერძოდ, პირველ შემთხვევაში ამას ფისკალური ოპერაციების მიმართ კაპიტალის ბაზრის მაღალი მგრძობიარობა და, შესაბამისად, საპროცენტო განაკვეთების ცვლილების ეფექტი, ხოლო გარდამავალ ეკონომიკაში – ერთობლივ მოთხოვნაში იმპორტული პროდუქციის შესყიდვის მაღალი წილი განაპირობებს. **ემპირიული კვლევებით დადასტურებულია, რომ განვითარებულ ქვეყნებში 1 აშშ დოლარით ფისკალური დეფიციტის ზრდა იწვევს საშუალოდ 0,30 აშშ დოლარით მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტის ზრდას, ხოლო გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნებში აღნიშნული ცვლილების მაჩვენებელი საშუალოდ 0,85 აშშ დოლარია.** მიგვაჩნია, რომ საგადამხდელო ბალანსის დეფიციტის შემცირება მხოლოდ ერთობლივი მოთხოვნის მარეგულირებელი ინსტრუმენტების გამოყენებით ან ოპტიმალური

სავალუტო-საკურსო პოლიტიკის გატარებით მოითხოვს შემდგომი გადახედვის აუცილებლობას შემდეგ გარემოებათა გამო: ა) იმპორტისადმი მაღალი ზღვრული მიდრეკილების გამო აუცილებელია ერთობლივი მინოდეზის სტიმულირებისთვის ხელშემწყობი პირობების შექმნა; ბ) საქართველოში, გარდამავალი ეკონომიკის სპეციფიკიდან გამომდინარე, იმპორტთან შედარებით ექსპორტი უფრო ნაკლებად ელასტიურია სავალუტო-საკურსო ცვლილებების მიმართ, ამიტომ მნიშვნელოვანია არა იმდენად ექსპორტის სავალუტო პოლიტიკით შესაძლო წახალისება, რამდენადაც საქსპორტო პოტენციალის ასამაღლებლად არასავალუტო ხასიათის ღონისძიებების კომპლექსურად გატარება.

სამართლებრივი ასპექტი: ფისკალური და მონეტარული პოლიტიკის ურთიერთკავშირის სამართლებრივი ასპექტი გულისხმობს მათი განხორციელებისათვის აუცილებელი საკანონმდებლო ბაზის სრულყოფის მიმართულებით ეფექტიანი ღონისძიებების შემუშავების აუცილებლობას. მიგვაჩნია, რომ გატარებული ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა უნდა ემყარებოდეს მთავრობის მიერ განსაზღვრული ეკონომიკის სტრატეგიული განვითარების მიმართულებას და არა მხოლოდ ეროვნული ვალუტის ყოველგვარი ღონისძიებებით შენარჩუნებას. საკანონმდებლო ასპექტი კარგად ვლინდება მონეტარული მაკროეკონომიკური პარამეტრების გამოყენებით ბიუჯეტის ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების

დოკუმენტის შედგენის დროს. კერძოდ, მხედველობაში გვაქვს ის გარემოება, რომ ეროვნული ბანკის მიერ შემუშავებული ფულად-საკრედიტო და სავალუტო პოლიტიკის მიმართულებები, რომელსაც ამტკიცებს პარლამენტი, გამოიყენება ბიუჯეტის შედგენის მონეტარულ საფუძვლად. ჩვენი აზრით, მნიშვნელოვანია ჯერ ბიუჯეტი განიხილებოდეს და მტკიცდებოდეს და შემდეგ ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის მიმართულებები და არა პირიქით, რასაც ადგილი აქვს დღევანდელ პირობებში. სწორედ ამიტომაცაა, რომ ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა მონყვეტილია საბიუჯეტო-საგადასახადო პოლიტიკისაგან. იგი უნდა ხორციელდებოდეს მთავრობის მიერ ეკონომიკის განსაზღვრული პრიორიტეტების გათვალისწინების საფუძველზე, რაც ეკონომიკის განვითარების პრიორიტეტული მიმართულების ჩამოუყალიბებლობის გამო არ ხდება, რაც მოითხოვს დაუყოვნებლივ გამოსწორებას.

ინსტიტუციური ასპექტი: აღსანიშნავია, რომ ფულად-საკრედიტო და ფისკალური სტრატეგიების კოორდინირების საკითხი სერიოზულ ანალიზს ინსტიტუციური თვალსაზრისით მოითხოვს. ეფექტიანი საკოორდინაციო მექანიზმის შექმნის მიზნით მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია შეიქმნას ფისკალური და მონეტარული პოლიტიკის კოორდინაციის და ლიკვიდობის მართვის პალატა, რომელიც გარკვეულ კოორდინაციას გაუწევს ფისკალურ და მონეტარულ სფეროებში მიმდინარე მოვლენების განვითარების შეფასებას და გარკვეული პერიოდულ

ბით (თვე ან კვარტალი) პროგნოზირებას გაუკეთებს ფისკალურ და მონეტარულ პარამეტრებს და მათი ურთიერთზეგავლენისა და ეკონომიკის ზრდის მდგრადობაზე გავლენის ტენდენციებს. ამასთან ერთად მნიშვნელოვანია ის გარემოება, რომ აღნიშნული პალატა ანგარიშვალდებული იყოს პარლამენტის წინაშე, მისი საქმიანობა შემოისაზღვროს მხოლოდ ანალიტიკური ფუნქციით და, რაც უმთავრესია, მისმა ფუნქციონირებამ არ უნდა მოახდინოს უარყოფითი ზეგავლენა ეროვნული ბანკის დამოუკიდებლობის ხარისხზე.

ფუნქციონალური ასპექტი: ქვეყნის ეკონომიკის განვითარებაში მკაცრად განსაზღვრულიადგილი უნდა დაიკავოს ფინანსთა სამინისტრომ და ეროვნულმა ბანკმა, რაც სტრუქტურულ ცვლილებებთან ერთად შესაბამისი ფუნქციების დანაწილებას და მათ შესრულებაზე პასუხისმგებლობის ამაღლებას მოითხოვს. კერძოდ, ფისკალური და მონეტარული პოლიტიკის გამტარებელ ორგანოებს შორის დანაწილებული უნდა იყოს საფინანსო-საკრედიტო სისტემის მართვის ისეთი უმნიშვნელოვანესი და საკვანძო საკითხები, როგორცაა: საფინანსო სისტემის სრულყოფის გადაუდებელი ამოცანების განსაზღვრა, ფინანსური ბაზრის ფორმირებისა და ფუნქციონირების რეგულირება, ურთიერთშორის სავალუტო-საკრედიტო ურთიერთობების სრულყოფა, საგარეო ვალის მართვისა და მომსახურების გაუმჯობესების და მისი რეალური მდგომარეობის ანალიზის მიზნით მონიტორინგის ერთიანი ცენტრის შექმნა.

ANNOTATION

PARTICULARITIES OF COORDINATION OF FISCAL AND MONETARY POLICIES IN TRANSITORY ECONOMICS OF GEORGIA

Besik Bolkwadze

In order to provide effective regulation of macro-economic processes - characteristic to transitory economics, it is essential that the role and significance of coordination between fiscal and monetary policies be raised. Neither budgetary nor monetary-credit mechanism separately is capable of solving major macro economic problems for sustainable functioning of economics. Consequently, the mentioned above stipulates the significance and actuality of the coordination and the need to meeting the requirements

of transitory economics. Influence of budgetary-credit and monetary systems, optimum correlation of fiscal and monetary policies in times of transition to the market economy may seem to be a type of pragmatic, organizational problem. However, this is the most complicated fundamental issue, which affects the formation of right strategy of the country's economic development a great deal and the provision of objective and supportive conditions for effective functioning of the economics.